

Юзікова Н. С.,
*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного і кримінального права
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
<https://orcid.org/0000-0003-0879-2228>*

СИНЕРГІЯ ОРГАНІВ ВЛАДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЗАПОБІГАННІ ЕКОЛОГІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ: У КОНТЕКСТІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

SYNERGY OF AUTHORITIES IN ENSURING ENVIRONMENTAL SAFETY AND PREVENTION OF ENVIRONMENTAL CRIME IN UKRAINE: IN THE CONTEXT OF POST-WAR RECONSTRUCTION AND EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

У статті, синергія органів державної влади у сфері екологічної безпеки та протидії екологічній злочинності в умовах повоєнного відновлення та євроінтеграції, викладена крізь призму основних засад (ключових напрямів). Вона ґрунтується на верховенстві права, комплексному підході та скоординованій взаємодії законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. Важливим є врахування досвіду ЄС, зокрема в законодавстві, інституційній міжнародній співпраці правоохоронних органів (Європол, UNICRI) та активному використанні сучасних технологій моніторингу. Важливу превентивну роль відіграє залучення громадськості та екологічна освіта для запобігання екологічним правопорушенням. Комплексний підхід створює дієву систему протидії екологічній злочинності в країнах-членах ЄС. Це може слугувати підґрунтям для запровадження ефективного європейського досвіду у національну екологічну модель безпеки.

Особлива увага у статті приділяється ліквідації екологічних наслідків війни та забезпеченню екологічно безпечного відновлення, що вимагає належного ресурсного забезпечення та залучення громадськості й міжнародних партнерів. Ефективна реалізація цих засад сприятиме досягненню стратегічних цілей державної екологічної політики України.

Виокремлено широкий спектр забруднюючих факторів, спричинених бойовими діями, серед яких: вибухи боєприпасів, руйнування промислових об'єктів та інфраструктури, постійні пожежі, утворення великої кількості відходів у вигляді будівельного сміття, знищеної техніки, що спричиняє хімічне, радіаційне забруднення, забруднення водних ресурсів, атмосферного повітря, знищення лісів та екосистем тощо.

Післявоєнне відновлення України вимагає екологічно відповідального підходу до реконструкції територій та мінімізації шкоди, завданої довкіллю. Одночасно, процес євроінтеграції передбачає впровадження європейських стандартів екологічної безпеки на всіх рівнях управління.

Ефективне забезпечення екологічної безпеки та протидія екологічній злочинності в Україні в умовах повоєнного відновлення та євроінтеграції вимагає синергійної взаємодії законодавчої, виконавчої та судової гілок влади на засадах верховенства права та з урахуванням європейського досвіду. Комплексний підхід, координація зусиль, використання сучасних технологій та залучення громадськості є ключовими для подолання екологічних наслідків війни та наближення до європейських стандартів у цій сфері.

Ключові слова: *екологічна безпека, екологія, запобігання екологічним кримінальним правопорушенням, кримінальна відповідальність, незаконне зайняття рибним промислом, незаконне зайняття водним добувним промислом, воєнний стан, міжнародне співробітництво, інформаційно-просвітницькі заходи.*

The article describes the synergy of public authorities in the field of environmental safety and combating environmental crime in the context of post-war recovery and European integration through the prism of the main principles (key areas). It is based on the rule of law, an integrated approach and coordinated interaction of the legislative, executive and judicial branches of government. It is important to take into account the EU experience, in particular in legislation, institutional international cooperation of law enforcement agencies (Europol, UNICRI) and active use of modern monitoring technologies. Public involvement and environmental education play an important preventive role in preventing environmental offences. This comprehensive approach creates an effective system for combating environmental crime

in EU member states. This can serve as a basis for introducing effective European experience into the national environmental security model.

The article pays special attention to the elimination of the environmental consequences of war and ensuring environmentally safe recovery, which requires adequate resources and the involvement of the public and international partners. Effective implementation of these principles will contribute to the achievement of the strategic goals of the State environmental policy of Ukraine.

A wide range of polluting factors caused by the hostilities has been identified, including: ammunition explosions, destruction of industrial facilities and infrastructure, constant fires, generation of large amounts of waste in the form of construction waste, destroyed equipment, which causes chemical and radiation pollution, water and air pollution, destruction of forests and ecosystems, etc.

The post-war recovery of Ukraine requires an environmentally responsible approach to the reconstruction of territories and minimisation of environmental damage. At the same time, the process of European integration involves the implementation of European environmental safety standards at all levels of government.

Effective environmental safety and combating environmental crime in Ukraine in the context of post-war reconstruction and European integration requires synergistic interaction between the legislative, executive and judicial branches of government based on the rule of law and taking into account European experience. An integrated approach, coordination of efforts, use of modern technologies and public engagement are key to overcoming the environmental consequences of the war and approximation to European standards in this area.

Key words: *environmental safety, ecology, prevention of environmental criminal offences, criminal liability, illegal fishing, illegal aquatic extraction, martial law, international cooperation, awareness-raising activities.*

У сфері забезпечення екологічної безпеки України існує низка гострих проблем, що потребують негайного вирішення. Серед ключових викликів можна виділити значний рівень промислового забруднення атмосферного повітря, водних ресурсів та ґрунтів, часто спричинений застарілими технологіями та недостатнім контролем за викидами. Накопичення великих обсягів промислових і побутових відходів за відсутності належної інфраструктури для їх переробки та утилізації створює серйозні загрози для довкілля та здоров'я населення. Крім того, значна частина сільськогосподарських земель потерпає від деградації, ерозії та забруднення пестицидами й нітратами, що негативно впливає на їх родючість та якість харчової продукції. Поряд з цим, незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом є серйозною проблемою в Україні, що завдає значної шкоди екосистемі та економіці країни.

Актуальність дослідження ефективної співпраці органів влади у забезпеченні екологічної безпеки та запобіганні екологічній злочинності України, у тому числі незаконному зайнятті рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, набуває особливого значення в контексті руйнівних наслідків війни та стратегічного курсу на європейську інтеграцію. Повоєнне відновлення країни нерозривно пов'язане з необхідністю екологічно відповідального відродження територій та мінімізації

завданих довкіллю збитків. Водночас, євроінтеграційні процеси вимагають від України впровадження європейських стандартів екологічної безпеки на всіх рівнях управління, де ключова роль належить органам влади, зокрема місцевої. Таким чином, дослідження синергії органів влади у контексті повоєнного відновлення та євроінтеграційних прагнень у сфері екологічної безпеки є вкрай актуальним для сталого розвитку України та її успішної інтеграції до європейської спільноти.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі теоретичних та практичних засад взаємодії органів державної влади у сфері екологічної безпеки та протидії екологічній злочинності в умовах повоєнного відновлення та євроінтеграційних процесів.

Проведене Барабаш Н., Паризьким І., Расюком Є., Телефанком Б., Гуміним О. порівняльно-правове дослідження свідчить про зростаючу увагу наукової спільноти до проблематики екологічної безпеки та запобігання екологічній злочинності в сучасних умовах військової агресії. Дослідники виокремили три основні типи порушень екологічного законодавства внаслідок збройної агресії проти України: цілеспрямований техногенний вплив «невійськовими» засобами на певні ділянки біосфери, що неминуче спричинить у майбутньому стихійні лиха на території нашої держави, зміни погоди та клімату, озонові діри, руйнування екосистем, порушення психічного та фізичного

здоров'я населення України; цілеспрямований вплив на природне середовище з метою створення несприятливих умов для життя людини шляхом знищення довкілля, техніки та зброї, підризу економічного потенціалу України та психологічного і фізичного тиску; заподіяння шкоди шляхом впливу на середовище: забруднення або зараження повітря, води, ґрунту, знищення флори та фауни [1].

У своєму дослідженні екологічних злочинів у міжнародному праві професор Сироїд Т.Л. зазначає, що екологічні злочини мають тісний зв'язок із іншими кримінальними правопорушеннями, такими як: корпоративна злочинність, організована злочинність, шахрайство, корупція, крадіжки, торгівля людьми, незаконний обіг наркотичних засобів та вогнепальної зброї, відмивання грошей, що відкриває шлях для всіх організованих видів злочинності. При цьому, автор звертає увагу на негативну тенденцію зв'язку екологічної злочинності з міжнародними конфліктами, які посилюють небезпеку для всіх екологічних об'єктів, суспільства та фізичних осіб. Також, у статті наголошено, що використання означених форм задля вчинення екологічних злочинів повинно кваліфікуватися законодавцем в якості обтяжуючих обставин [2].

Екологічна безпека є критично важливим аспектом сталого розвитку людства, що охоплює стан навколишнього природного середовища та сукупність умов, які забезпечують екологічну рівновагу, запобігають негативному впливу антропогенної діяльності на довкілля та гарантують екологічно безпечні умови життєдіяльності людини. Загальні питання екологічної безпеки включають збереження біорізноманіття, раціональне використання природних ресурсів, запобігання забрудненню атмосферного повітря, водних об'єктів та ґрунтів, а також мінімізацію наслідків стихійних лих та техногенних катастроф. Забезпечення екологічної безпеки вимагає комплексного підходу, що поєднує законодавчі, економічні, технологічні та соціальні інструменти на глобальному, національному та місцевому рівнях. Усвідомлення та вирішення загальних питань екологічної безпеки є запорукою здорового майбутнього для нинішнього та майбутніх поколінь

Війна в Україні є однією з наймасштабніших у Європі за останні десятиліття, що неминуче призводить до значного негативного впливу на довкілля. Сучасні умови характеризуються безпрецедентними руйнуваннями промислових об'єктів, енергетичної інфраструктури та житлових масивів, що призводить до масштабних викидів забруднюючих речовин у повітря, ґрунти та водні об'єкти. До широкого спектру забруднюючих факторів, спричинених бойовими діями можна віднести:

- постійні вибухи боєприпасів, що сприяють забрудненню ґрунтів важкими металами, хімічними речовинами;
- руйнацію військовою технікою, що спричиняє витoki паливно-мастильних матеріалів, токсичних речовин та забруднює важкими металами та токсичними хімічними сполуками;
- руйнування промислових об'єктів та інфраструктури, що спричиняє хімічне, радіаційне забруднення, забруднення водних ресурсів;
- постійні пожежі, що виникають після вибухів та від уламків ракет спричиняють забруднення атмосферного повітря, знищення лісів та екосистем.
- утворення великої кількості відходів у вигляді будівельного сміття, знищеної техніки.

Знищення енергосистеми змушує використовувати резервні джерела живлення, такі як генератори, що значно збільшує шкідливі викиди в атмосферу. Вся ця сукупність факторів не лише отруює довкілля, але й створює довгострокові загрози для здоров'я населення (захворювання дихальної, серцево-судинної, нервової систем, онкологія) та стійкості екосистем в Україні (зниження біорізноманіття, деградація ґрунтів, забруднення водних джерел).

Засади синергії органів державної влади у сфері екологічної безпеки та протидії екологічній злочинності в умовах повоєнного відновлення та євроінтеграційних процесів мають базуватися на кількох ключових підходах.

Перший стосується ключового принципу – верховенства права та законності. Усі органи влади діють у межах своїх повноважень, визначених Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, ратифікованими Україною, включаючи екологічне

законодавство ЄС (*acquis communautaire*). Це забезпечує правову визначеність та передбачуваність у їхній взаємодії.

Другий – полягає у комплексному та системному підході. Синергія має охоплювати всі аспекти екологічної безпеки та протидії екологічній злочинності, від нормотворення до правозастосування, включаючи превентивні заходи, виявлення, розслідування, судовий розгляд та виконання рішень. Це вимагає узгодженого підходу на національному, регіональному та місцевому рівнях. Так, наприклад, ключове завдання Державної екологічної інспекції – перейти від системи точкового контролю підприємства, до системи щоденного моніторингу та збереження природних екосистем. Усе це закладаємо в оновленому законодавстві. Р. Стрілець повідомив, що роль екологічного інспектора у фіксації та обрахунку збитків довкіллю внаслідок війни сьогодні важко переоцінити. Завдяки роботі ДЕІ в Україні вже зафіксовано понад 4800 тисяч злочинів росії проти української природи. Розмір збитків сягає понад 2,4 трлн гривень [3]. Фіксація та обрахування екологічних збитків внаслідок російської збройної агресії закладає фундамент для розвитку системи екологічного контролю нового формату. Це база для отримання репарацій за зруйноване агресором довкілля і чергова сходинка на шляху до ЄС [3].

Третій – це координація та співробітництво. Ефективна взаємодія передбачає налагоджені механізми координації між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади, а також між різними міністерствами, відомствами, правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування. Це включає обмін інформацією, спільне планування та проведення заходів. Так, наприклад, з 1 січня 2025 року Державна екологічна інспекція відновила проведення екологічних перевірок на окремих підприємствах. Крім того, затверджено план перевірок органів місцевого самоврядування.

Синергія органів влади у сфері екологічної безпеки та запобіганні екологічній злочинності, як спільна та скоординована діяльність законодавчої, виконавчої та судової гілок влади, є ключовим фактором для ефективної реалізації основних складових Закону України «Про Основні засади (стратегію) держав-

ної екологічної політики України на період до 2030 року» [4]. Спільна діяльність органів влади є необхідною для комплексного та системного досягнення стратегічних цілей державної екологічної політики, визначених Законом, забезпечуючи не лише формування політики, але й її ефективне впровадження та контроль за її дотриманням на всіх рівнях. Зокрема, законодавча влада, створюючи правове поле, забезпечує нормативну основу для досягнення цілей Стратегії, таких як забезпечення екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги (Розділ I). Узгодженість дій центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (визначена як першопричина екологічних проблем) може бути досягнута через чітке законодавче розмежування повноважень та встановлення механізмів координації, які контролюються та забезпечуються виконавчою владою.

Ефективне впровадження Стратегії, включаючи підвищення рівня екологічної безпеки в зоні відчуження (Розділ III) та забезпечення сталого використання природних ресурсів (Розділ IV), вимагає не лише законодавчого підґрунтя та виконавчих механізмів, але й дієвого контролю за дотриманням природоохоронного законодавства та невідворотності відповідальності за його порушення (також визначено як першопричина проблем). Саме судова влада забезпечує цю невідворотність через справедливе та своєчасне розглядання екологічних правопорушень. Так, У Постанові Касаційного адміністративного суду у складі ВС від 21 червня 2023 року підтверджено, що виконавчі органи місцевого самоврядування мають пряму відповідальність за екологічну безпеку на своїх територіях і зобов'язані вживати заходи для усунення екологічних проблем [5]. Також, Суд звернув увагу, що абзацом другим розділу I Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» першопричинами екологічних проблем України визначено, зокрема неефективну систему державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та регулювання використання природних ресурсів, зокрема неузгодженість дій центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування,

незадовільний стан системи державного моніторингу навколишнього природного середовища; незадовільний контроль за дотриманням природоохоронного законодавства та незабезпечення невідворотності відповідальності за його порушення.

Рішення Ради національної безпеки і оборони України (РНБО) від 23 березня 2021 року «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації» визначає екологічну безпеку як складову національної безпеки України [6]. Воно спрямоване на координацію дій різних гілок влади для вирішення екологічних проблем. Зокрема, передбачається розробка Кабінетом Міністрів законопроектів для подання до Верховної Ради, а також вжиття заходів місцевими органами виконавчої влади. Рішення стосується створення системи моніторингу довкілля, управління відходами, охорони надр та ґрунтів, а також інших важливих екологічних питань. Рішення РНБО, введене в дію Указом Президента України № 111/2021, покладає на Кабінет Міністрів України завдання з розробки та затвердження порядку ведення Єдиного реєстру з моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів і порядку державної реєстрації установок в такому реєстрі, а також розробку концепції державної цільової екологічної програми моніторингу довкілля України.

Четвертий – охоплює функціональну спеціалізацію, розмежування повноважень та відповідальність. Кожен орган влади виконує свої специфічні функції відповідно до законодавства, але при цьому забезпечується їхня взаємодоповнюваність та уникнення дублювання. При цьому, діяльність органів влади у сфері екологічної безпеки та протидії екологічній злочинності має бути відкритою для громадського контролю, а самі органи повинні бути підзвітними за результати своєї роботи. Це сприяє підвищенню довіри та ефективності.

Виходячи з положень міжнародних актів та національних актів стратегічного характеру, а також повноважень виконавчих органів місцевого самоврядування, закріплених у статті 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та статті 21 Закону України «Про відходи», Верховний Суд у постанові Касаційного адміністративного суду у складі ВС від

21 червня 2023 року сформулював правовий висновок, відповідно до якого місцеве самоврядування є гарантованим правом територіальних громад самостійно та через утворені органи місцевого самоврядування під власну відповідальність вирішувати усі питання місцевого значення, не вилучені законодавством з їх компетенції [5].

Органи влади можуть здійснювати широкий спектр заходів у межах своїх повноважень для запобігання екологічній злочинності, охоплюючи законодавчу, виконавчу та судову сфери, а також залучаючи громадськість та міжнародні інституції. Ці заходи стосуються:

- прийняття законів та підзаконних актів у сфері охорони довкілля та відповідальності за екологічні правопорушення, включаючи криміналізацію серйозних екологічних злочинів, що відповідають європейським стандартам;
- встановлення ефективних санкцій (адміністративних, кримінальних, цивільно-правових) за порушення екологічного законодавства, що мають бути стримуючим фактором;
- створення механізмів, що гарантують притягнення винних до відповідальності незалежно від їхнього статусу;
- покращення матеріально-технічного забезпечення контролюючих органів (Державної екологічної інспекції, правоохоронних органів) для ефективного виявлення та припинення екологічних правопорушень;
- використання супутникових знімків, безпілотних літальних апаратів, автоматизованих систем моніторингу для виявлення незаконної діяльності (наприклад, незаконних вирубок, виявлення факторів незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, викидів забруднюючих речовин, нелегальних сміттєзвалищ);
- налагодження ефективної співпраці між екологічними інспекціями, правоохоронними органами (поліцією, СБУ, прокуратурою), митними службами та іншими зацікавленими відомствами для спільного виявлення та розслідування екологічних злочинів;
- розробка та реалізація державних та регіональних програм запобігання екологічній злочинності;
- проведення спеціалізованих навчань для співробітників контролюючих та правоохорон-

них органів з питань виявлення, розслідування та запобігання екологічним злочинам;

– оприлюднення інформації про стан довкілля, виявлені порушення та результати контрольних заходів для підвищення громадської обізнаності та залучення громадськості до контролю.

Ефективне поєднання та реалізація цих заходів на всіх рівнях державної влади є ключовим для запобігання екологічній злочинності та забезпечення екологічної безпеки в Україні.

П'ятий – орієнтація на європейські стандарти та найкращі світові практики у сфері екологічної безпеки та протидії екологічній злочинності. В умовах євроінтеграції, взаємодія органів влади має бути спрямована на поступове наближення національного законодавства та правозастосовної практики до стандартів ЄС у сфері екологічної безпеки та боротьби з екологічною злочинністю. Це включає вивчення та адаптацію успішного досвіду країн-членів ЄС. Так, ЄС має розвинену систему екологічного законодавства (*acquis communautaire*), що охоплює широкий спектр питань, від якості повітря та води до управління відходами та збереження біорізноманіття, встановлюючи високі стандарти екологічної безпеки (*Convention on the Prohibition of Military or Any Other Hostile Use of Environmental Modification Techniques*; *Convention on Certain Conventional Weapons*; *Convention on the Protection of the Environment through Criminal Law*; *Directive (EU) 2024/1203 on the protection of the environment through criminal law and replacing Directives 2008/99/EC and 2009/123/EC*; *Directive 2004/35/CE of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage*) [6; 7; 8; 9; 10; 11].

Врахування європейських стандартів та світових практик у національному правовому полі стосується вивчення інституційної співпраці. Існує розвинена мережа співпраці між правоохоронними органами країн-членів та агенціями ЄС, такими як Європол та UNICRI, для обміну інформацією, проведення спільних операцій та розслідування транскордонних екологічних злочинів. Діяльність UNICRI (United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute) спрямована на запобігання

та протидію транснаціональним загрозам безпеці, насильницькому екстремізму та радикалізації, тероризму; протидію злочинним підприємствам, незаконним фінансовим потокам та корупційній діяльності; сприяння відповідальному використанню нових та перспективних технологій для боротьби зі злочинністю. Екологічні злочини є різноманітною незаконною діяльністю, що завдає значної шкоди довкіллю, загрожує біорізноманіттю та спричиняє екологічні катастрофи. Попри їхній зростаючий негативний вплив на екологію, безпеку людей та верховенство права, вони часто недооцінюються урядами та правоохоронними органами, караючись переважно адміністративними санкціями. Залучення транснаціональних організованих злочинних груп, приваблених високими прибутками та низькими ризиками, призвело до значного зростання екологічної злочинності, яка тісно пов'язана з іншими серйозними правопорушеннями, підживлюючи корупцію та відмивання грошей. Сьогодні екологічні злочини є новою формою транснаціональної організованої злочинності, що потребує скоординованих зусиль на всіх рівнях для ефективної протидії [12].

Заслуговує на увагу досвід країни ЄС щодо активного використання сучасних технологій, таких як дистанційне зондування, супутниковий моніторинг та автоматизовані системи для виявлення екологічних порушень та незаконної діяльності. У багатьох країнах ЄС приділяється значна увага підвищенню екологічної свідомості громадян та залученню громадськості до контролю за дотриманням природоохоронного законодавства

Шостий – стосується врахування особливостей повоєнного відновлення. В умовах відновлення після збройної агресії, взаємодія органів влади має бути спрямована на ліквідацію екологічних наслідків війни, забезпечення екологічно безпечного відновлення інфраструктури та промисловості, а також на запобігання новим екологічним правопорушенням, пов'язаним з процесом відновлення. У цьому напрямі важливе значення має ресурсне забезпечення. Для ефективної взаємодії необхідно забезпечити органи влади достатніми фінансовими, матеріально-технічними та кадровими ресурсами. Також важливо проводити постійний моні-

торинг та оцінку ефективності. Система взаємодії має передбачати механізми регулярного моніторингу та оцінки ефективності спільних дій, а також внесення необхідних коректив для її оптимізації.

Сьомий – залучення громадськості та міжнародних партнерів. Ефективна синергія органів влади передбачає активне залучення громадських організацій, наукових установ, експертів та міжнародних партнерів до розробки та реалізації заходів у сфері екологічної безпеки та протидії злочинності. Обмін досвідом, проведення спільних операцій з міжнародними правоохоронними організаціями (Інтерпол, Європол), участь у міжнародних конвенціях та угодах у сфері охорони довкілля та боротьби з екологічною злочинністю. Залучення міжнародної технічної та фінансової допомоги шляхом використання міжнародних ресурсів для зміцнення спроможності органів влади у сфері запобігання екологічній злочинності.

Залучення громадськості та міжнародне співробітництво охоплює підвищення екологічної свідомості громадян шляхом проведення інформаційних кампаній, освітніх програм

для формування відповідального ставлення до довкілля та неприйняття екологічних правопорушень. Цьому значною мірою сприяє заохочення громадського контролю, що полягає у створенні механізмів для повідомлення про екологічні правопорушення та забезпечення захисту інформаторів.

Дотримання цих засад сприятиме створенню дієвої та скоординованої системи забезпечення екологічної безпеки та протидії екологічній злочинності в Україні в складних умовах повоєнного відновлення та на шляху до європейської інтеграції.

Скоординована діяльність законодавчої, судової та виконавчої гілок влади, а також органів місцевого самоврядування, є необхідною умовою для ефективного забезпечення екологічної безпеки та запобігання екологічній злочинності в Україні у складних умовах повоєнного відновлення та на шляху європейської інтеграції. Синергія їхніх зусиль дозволить не лише подолати екологічні наслідки війни, але й створити стійку та екологічно відповідальну державу, що відповідає європейським цінностям та стандартам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Barabash, N., Paryzkyi, I., Rasiuk, E., Telefanko, B., & Humin, O. (2022). The Criminal Law Aspect of the Violation of Environmental Law in the context of armed aggression against Ukraine. *Cuestiones Políticas*, 40(73), 655–670. <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4073.37>. URL: Vol. 40 Núm. 73 (2022):
2. Сироїд Т.Л. Поняття, ознаки та види екологічних злочинів у міжнародному праві. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, Серія ПРАВО. 2024. В. 84. ч. 4. С. 334–344. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/09/49-2.pdf>
3. Реформа Державної екологічної інспекції України – серед ТОП-5 довкіллевих пріоритетів 2024. URL: <https://eco.gov.ua/news/reforma-derzhavnoi-ekolohichnoi-inspektsii-ukrainy-sered-top-5-dovkillievych-priorytetiv-2024>
4. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
5. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду України від 21 червня 2023 року у справі № 420/2910/22. URL: <https://court.gov.ua>
6. Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0018525-21#n2>
7. Convention on the Prohibition of Military or Any Other Hostile Use of Environmental Modification Techniques. URL: <https://documents.un.org/doc/ resolution/gen/nr0/302/55/pdf/nr030255.pdf>
8. Convention on Certain Conventional Weapons. URL: <https://www.un.org/disarmament/theconvention-on-certain-conventional-weapons/>
9. Convention on the Protection of the Environment through Criminal Law. URL: https://sherloc.unodc.org/cld/uploads/res/treaties/definitions/treaty/convention_on_the_protection_of_the_environment_through_criminal_law_html/CETS_172.doc.x.pdf
10. Directive (EU) 2024/1203 on the protection of the environment through criminal law and replacing Directives 2008/99/EC and 2009/123/EC. URL: <https://db.eurocrim.org/db/en/doc/3947.pdf>

11. Directive 2004/35/CE of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2004/35/oj/eng>

12. United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute. URL: <https://unicri.org/index.php/environmental-crimes>